

Algebra I

Helsingin yliopisto, matematiikan ja tilastotieteen laitos

Kevät 2014

Harjoitus 4

Tehtävien viimeinen palautuspäivä: pe 7.2.2014 klo 19.30

Korjausten viimeinen palautuspäivä: pe 21.3.2014 klo 19.30

Tehtäväsarja I

1. Jäännösluokkien joukko $\mathbb{Z}_6 = \{[0]_6, [1]_6, [2]_6, [3]_6, [4]_6, [5]_6\}$ on ryhmä jäännösluokkien yhteenlaskun suhteen. Kirjoita ryhmän laskutoimitustaulu.
2. Etsi neljä jäännösluokkaryhmän $\mathbb{Z}_6$ aliryhmää. Perustele vastauksesi.
3. Aliryhmät ovat aina ryhmiä. Aliryhmän määritelmässä ei kuitenkaan suoranaisesti sano- ta mitään tällaista. Selitä lyhyesti omin sanoin, miksi aliryhmän määritelmästä seuraa, että se on ryhmä.

Tehtäväsarja II

4. Laske ryhmässä S_5 tulo $\sigma\tau$, kun

(a) $\sigma = (125)(34)$ ja $\tau = (25)(34)$

(b) $\sigma = (132)$ ja $\tau = (15)$.

Anna vastaus syklimuodossa.

5. Määritä ryhmän S_6 permutaatioiden $(13)(254)$ ja (34) käänteisalkiot. Perustele vastauk- sesi.
- 6.* Ratkaise yhtälö $(34)x(13)(254) = (132)$ ryhmässä S_5 .

Neuvo: Jos käytät ekvivalenssinuolia, muista perustella niiden käyttö.

Tehtäväsarja III

Tutustu kirjan lukuihin 5.1 ja 5.2, jotka käsittelevät ryhmien kertotauluja ja isomorfisuutta.

7. (a) Kirjoita jäännösluokkaryhmän $\mathbb{Z}_3$ yhteenlaskutaulu.
(b) Ryhmällä S_4 on aliryhmä $H = \{(1), (134), (143)\}$. Kirjoita H :n kertotaulu.
(c) Ryhmät $\mathbb{Z}_3$ ja H ovat isomorfiset. Etsi kertotaulujen avulla vastaavuus näiden kahden ryhmän välille.
8. Symmetrisellä ryhmällä S_4 on aliryhmä $H = \{(1), (1234), (1432), (13)(24)\}$. Kirjoita ryhmän H kertotaulu. Tiedetään, että neljän alkion ryhmiä on vain kaksi erilaista. Kumpi niistä H on, neljän alkion syklinen ryhmä vai Kleinin neliryhmä?

9.* Kirjoita tuloryhmän $\mathbb{Z}_2 \times \mathbb{Z}_2$ yhteenlaskutaulu. Tuloryhmän laskutoimitus määritellään komponenteittain:

$$([a]_2, [b]_2) + ([c]_2, [d]_2) = ([a]_2 + [c]_2, [b]_2 + [d]_2) \quad \text{kaikilla } [a]_2, [b]_2, [c]_2, [d]_2 \in \mathbb{Z}_2.$$

Onko $\mathbb{Z}_2 \times \mathbb{Z}_2$ neljän alkion syklinen ryhmä vai Kleinin neliryhmä? Perustele vastauksesi.

Tutustu kirjan lukuun 5.3, jossa annetaan varsinainen määritelmä isomorfisuudelle.

10. (a) Osoita, että kuvaus $f: \mathbb{Z} \rightarrow 17\mathbb{Z}$, $f(a) = 17a$ on bijektio.
(b) Osoita, että ryhmät $(\mathbb{Z}, +)$ ja $(17\mathbb{Z}, +)$ ovat isomorfiset.

Tehtäväsarja IV

11. (a) Oletetaan, että H on ryhmän $\mathbb{Z}$ aliryhmä, jossa on alkio 5. Etsi viisi muuta alkioita, jotka ovat välttämättä aliryhmässä H .
(b) Oletetaan, että K on ryhmän S_6 aliryhmä, jossa on alkio (254). Pystytkö löytämään viisi muuta alkioita, jotka ovat välttämättä aliryhmässä K ? Kuinka monta alkioita löydät?
12. (a) Etsi jokin ryhmän $\mathbb{Z}$ aito aliryhmä, jossa on alkio 5.
(b) Etsi jokin ryhmän S_6 aito aliryhmä, jossa on alkio (254).

Tehtäväsarja V

Tehtävissä 13–14 tutkitaan ryhmää G ja sen osajoukkoa

$$Z = \{g \in G \mid xg = gx \text{ kaikilla } x \in G\}.$$

13. Kuvaile omin sanoin ilman matemaattisia symboleita, millaisista alkioista joukko Z koostuu.
14. Osoita, että Z on ryhmän G aliryhmä.¹
15. Tee itsellesi käsittekartta, jossa ovat ainakin seuraavat käsitteet:

aliryhmä, bijektio, isomorfismi, käänteisalkio, laskutoimitus, laskutoimitustaulu, liitännäisyys, monikerta, neutraalialkio, potenssi, ryhmä, vaihdannaisuus, vasta-alkio

Ylimääräinen tehtävä

16. Selvitä, mikä tetraedri on. Määritä tetraedrin symmetriaryhmän alkiot. (Tietoa symmetriaryhmistä löytyy luvusta 11.)
Lisähaaste: Selvitä muiden Platonin kappaleiden symmetriaryhmät.

Kartuta matemaattista sivistystäsi

17. Katso tv-sarja Futuraman jakso The Prisoner of Benda (tuotantokausi 6, jakso 10). Tästä tehtävästä ei jaeta lisäpisteitä.

---

¹Kyseistä aliryhmää kutsutaan ryhmän G keskuukseksi.